DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.17553442

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ବିଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ରମ୍ୟରଚନାରେ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ

କାମାକ୍ଷା ବେହେରା

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ରମ୍ୟରଚନା ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ବିଭାଗ। ସଂପ୍ରତି ଏହା ନିଜର ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ବିଭବ ଦ୍ୱାରା ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛି। ଦେଶ ତଥା ଜାତିର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟାକୁ ଅତି ସରଳ, ସାବଲୀଳ ଭାଷାରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଂଚାଇଥାଏ। ଏଥିରେ ଥାଏ ସାମାଜିକ ଅସଙ୍ଗତି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିଦ୍ରୂପର ସ୍ୱର ଓ ସମାଜରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା। ଉତ୍ତରଅଶୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଓ ମଣିଷମାନଙ୍କ ବିଚିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟାକଳାପକୁ ରମ୍ୟରଚକ ବିଦ୍ର ମିଶ୍ର ଅତି ଚମତ୍କାର ରୂପେ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କ ରମ୍ୟସଙ୍କଳନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ରମ୍ୟସଙ୍କଳନଟି ସାମାଜିକ ଚେତନାଧର୍ମୀ ଏକ ସାର୍ଥକ ଗ୍ରନ୍ଥ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ରମ୍ୟରଚନା, ହାସ୍ୟରସ, ବ୍ୟଙ୍ଗ, ବିଦ୍ରୂପ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଲାଳିତ୍ୟ, ସମାଜ, ରାଜନୀତି, ସଂସ୍କୃତି ।

ଉପକ୍ରମ :

ଅଶୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରମ୍ୟରଚନା ସାହିତ୍ୟ ଜଗତର ଅନ୍ୟତମ ବିଶିଷ୍ଟ ରମ୍ୟରଚନାକାର ଭାବେ ବିଦ୍ର ମିଶ୍ର ସୁପରିଚିତ। ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୂପ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଶର ଭାରତୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କଥାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ନକହି ତୀର୍ଯ୍ୟକ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସେ ଖୁବ୍ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ। ତାଙ୍କ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବା ରମ୍ୟରଚନାଗୁଡ଼ିକ ପରୋକ୍ଷରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚେତାବନୀ। ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ହାସ୍ୟରସ ପ୍ରବାହ ବିହୀନ ଆମ ସାମାଜିକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ ଆଜି କେବଳ ଶୁଷ୍କ, ରୁକ୍ଷ, ନିର୍ଜୀବ ଓ ରଙ୍ଗହୀନ; କାରଣ ଏହା ମଣିଷର ମନକୁ ଓ ବୁଦ୍ଧିକୁ ନିର୍ମଳ ଓ ସୁସ୍ଥସୁନ୍ଦର କରିଥାଏ। ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ହାସ୍ୟରସର ପ୍ରବାହ ନଥାଏ, ସେ ଜାତି ଓ ସେ ଜାତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମଳିନ ହୋଇପଡ଼େ ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି। ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ବା ରମ୍ୟରଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ହାସ୍ୟରସକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଜୀବନର ବ୍ରତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

ରମ୍ୟରଚକ ମିଶ୍ରଙ୍କ ହାସ୍ୟରସ, ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିଦ୍ରୂପ ଓ ଶ୍ଳେଷ ଆଦି ବିଷୟରେ ଗଭୀର ପ୍ରବେଶ ରହିଥିଲା। ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ ଜୀବନର ନାନା ହାସ୍ୟକର ଅସଂଗତିକୁ ସେ ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରଛନ୍ତି। ନିଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ସେ ଅତି ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଓ କୌତୁକମୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କ ରମ୍ୟରଚନା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅଶ୍ଳୀଳତା ବା ନିର୍ଲଜତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିନଥାଏ, ପ୍ରତିବଦଳରେ ରହିଥାଏ ମାର୍ଜିତ ଉଦ୍ଭବ୍ୟ ସୁରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ।

ଯୋଗାଯୋଗ : କାମାକ୍ଷା ବେହେରା, ଗବେଷକ, ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅନୁବାଦ ବିଭାଗ, ମା' ମାଣିକେଶ୍ୱରୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭବାନୀପାଟଣା, କଳାହାଣ୍ଡି
Email: beherakamakhya@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0004-6821-5670

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୫.୦୫.୨୦୨୫	୧୨.୦୬.୨୦୨୫	୨୫.୦୯.୨୦୨୫	୧.୧୦.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ବେହେରା, କାମାକ୍ଷା; ୨୦୨୫। ବିଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ରମ୍ୟରଚନାରେ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଛ, ପୃଷ୍ଠା : ୪୯-୫୨ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17553442

Article No - BPP00348

ରମ୍ୟରଚକ ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟ କଥା କହି ଓ ଲେଖି ଅନେକଙ୍କର ଘୃଣାର ପାତ୍ର ସାଜିଥିଲେ ହେଁ, ସେ କେବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ପଛାଇନଥିଲେ। ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ହୃଦୟରେ କବିତା(ବ୍ୟଙ୍ଗଧର୍ମୀ) ଲେଖିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରକାର ଧୃଷ୍ଟତା ନଥିଲେ ପୁସ୍ତକଟି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହୁଏ ନାହିଁ। ବ୍ୟଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟର ଅକ୍ଷାଂଶ ଦ୍ରାଘିମାରେ ସେ ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ ଅପସଂସ୍କୃତିର ଆକ୍ରମଣକୁ ଦେଖିଥିଲେ ତାହାକୁ ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବେ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ ନିଜ ରମ୍ୟରଚନା ମଧ୍ୟରେ।

୧୯୯୫ ମସିହାରେ ବିଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ରମ୍ୟରଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ 'କ୍ୟାପିଟାଲିଆ ହଡା' ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଆମ ସମାଜରେ ରାଜନୀତି, ଧର୍ମ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ-ସଂସ୍କୃତିର ଶୋଚନୀୟ ଅଧୋଗତିର ଚିତ୍ର ଏଥିରେ ପ୍ରଦତ୍ତ। ତାଙ୍କର 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ୨ୟ ରମ୍ୟରଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ୧୯୯୭ ମସିହାରେ । ପ୍ରଗତି ଓ ଅଗ୍ରଗତି ବାହାନାରେ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ସମାଜର ଅଧୋଗତିଧର୍ମୀ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସଫଳ ଭାବେ ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ରମ୍ୟରଚକ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନ୍ଧକାର ଦିଗକୁ ପାଠକ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି। ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏହି ରଚନା ସଚେଷ୍ଟିତ। ସେ ସମାଜର କିଛି ଅମଣିଷମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଏହି ବହିଟିକୁ ଲେଖିଥିଲେ ଓ ଏହା ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନାରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସାହାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା। ସମୁଦାୟ 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ଗ୍ରନ୍ଥଟିରେ ସ୍ଥାନିତ ୧୨ ଗୋଟି ରମ୍ୟରଚନାରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର କଳୁଷିତ ରାଜନୀତି, ସାମାଜିକ ଅବକ୍ଷୟତା, ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ପତନ ଏବଂ ସାଂପ୍ରତିକ କାଳର କୁଟିଳ ଗତିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି।

ସଂପ୍ରତି ଭାରତ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାବେ ବିଜୟର ପତାକା ଉଡ଼ାଉଛି, ମାତ୍ର ଦେଶର ଏହି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛ କଳୁଷିତ ରାଜନୀତି। ସମକାଳୀନ ସମୟରେ ଭାରତର ରାଜନୀତି ପରିଣତି ହୋଇଛି ପାଂଚବର୍ଷିଆ କୋଟିପତି ଯୋଜନାରେ ଏବଂ ରାଜେନୈତିକ ନେତାଗଣ ଜନତାଙ୍କ ସେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ମାତିଛନ୍ତି ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲରେ। ମଣିଷ ଭାଲୁ ସଙ୍କଳନର ପ୍ରଥମ ରମ୍ୟରଚନା 'ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ'ରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ରାଜନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଖଳ ଓ ଗୁଣ୍ଡା ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କବଳିତ ହୋଇଛି। ଏଥିରେ ସାଧୁ ମଣିଷଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାବେ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଛି ତାହା ପ୍ରତିପାଦିତ। କେବଳ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାହିଁକି ସାହିତ୍ୟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମସ୍ୟା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି। ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ଓ ପ୍ରକାଶନ ଏକ ପବିତ୍ର କର୍ମ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆଜି ଏହା ନୈତିକ ପଥରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇଛି। ପଣ୍ଡିତ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଟୁଟୁ ବୋଉର ପାଦ' ରମ୍ୟରଚନାରେ ସାହିତ୍ୟ ପରିଣତ ହୋଇଛି ଏକ ବ୍ୟବସାୟରେ, ଯେଉଁଥିରେ ସାହିତ୍ୟର ରକ୍ଷା ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ପୁସ୍ତକ ମେଳାର ଆୟୋଜନ ପୂର୍ବକ ଶିଳ୍ପପତିଙ୍କୁ ଆମନ୍ତ୍ରିତ କରି ଖାଇବା ପିଇବାକୁ ଦେବା, ଶିଳ୍ପପତିଙ୍କୁ ଡାକି କବିତା ଆସର କରିବା ଓ ସେଥିରେ ମହାପ୍ରସାଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଓ ଯୁବ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ଠାରୁ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ଆଦି ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି। ଏହା ସହ ନାୟକ 'ରୁଦ୍ରପ୍ରସାଦ'ଙ୍କ କବିତାରେ 'ଟୁଟୁବୋଉ'ର ପାଦ ସମାଜର ହିତ ପାଇଁ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟଉଦ୍ଦୀପକ ହୋଇଛି।

ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆମ ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅବହେଳିତ ଦିଗଟି ବାଦ୍ ପଡ଼ିନାହିଁ। ପ୍ରଶାସନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଅବହେଳା ଓ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଅଫିସରଙ୍କୁ ନିମ୍ନପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ତେଲ ମାରିବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସେ ତାଙ୍କ 'ତେଲ ଓ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତୀ ଉନ୍ମୋଚନ' ରମ୍ୟରଚନାରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି। ଏଥିରେ ଅଧିନସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ବଡ଼ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ, ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଶଂସା କରି ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ କରିଥାନ୍ତି ତାହା ପ୍ରତି ଲେଖକଙ୍କ ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଲେଖକଙ୍କ ଭାଷାରେ- "ମୋର ଏବେ ବି ନାଥ ଅଜାଙ୍କ କଥା ମନେ ଅଛି। ଖଦଡ଼ ଧୋତି, 'ତେଇ ସହ ଗାନ୍ଧୀ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ବଙ୍କୁଲିବାଡ଼ି ଧରି ଗାଁର, ରବିବାରିଆ ଦାଣ୍ଡରେ ଯାଉ ଯାଉ, ସହର ଫେରନ୍ତା ଚାକିରିଆ ଟୋକାଙ୍କୁ ଅଜା, ଡାକ ଛାଡୁଥିଲେ- 'ଆରେ ଗୋଲାମ ନଗରୀର ଚାକର ପୁଏ, ଆରେ ତେଲ ମରାମରି କରିପାରୁଛ ନା ନାହିଁରେ? ଆରେ ବ୍ରିଟିଶବାଲା ପରା ଧରି ଆସିଥିବା ତେଲଟାକୁ ଆମ ଦେଶଟା ଯାକ ଢାଳି ଦେଇଛନ୍ତି। ଆରେ ତେଲମାରି ଚାକିରୀ ବଂଚାଇ ରଖରେ, ନହେଲେ ଚକି କାଟିଲା ମାର୍କେ, ନାଟ୍ ଖାଇ ଖାଇ କେତେବେଳେ ତଳେ ପଡ଼ି ଯିବଟି।"(୧)

ସେହିପରି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମାଜ/ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତମ୍ଭ 'ସମ୍ବାଦ'ର ଅବକ୍ଷୟର ଚିତ୍ରକୁ ସେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଭାବେ ନିଜ ରଚନାରେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କ 'ସ୍ମୃତିଚାରଣ କମିଟି'ରେ ଆଜି ସମ୍ବାଦ (ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ସଂପାଦକ) ଅର୍ଥଲୋଭର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସତ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଦେଇ ନିଜକୁ ଏକ ବ୍ୟବସାୟର ରୂପ ଦେଇଛି। ଏହା ସହ ସମ୍ବାଦ ସହ ଜଡ଼ିତ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସୁଧାର ଆଣିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏହି ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତମ୍ଭ ଉପରେ ଅର୍ଥର ଭାର ଲଦିଦେଇ ଶୋଷଣ କରିବାକୁ କିପରି ପଛାଇନାହାନ୍ତି ତାହା ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି।

ମାନବର ଇତିହାସ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିପାତ କଲେ ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବା ଯେ, ସମୟକ୍ରମେ ମଣିଷ ତାର ଆଦିମ ଅବସ୍ଥାରୁ ବାହାରି ଆସି ଏକ ଗୋଷ୍ଠିମୟ, ସରଳ ଓ ନୈତିକଧର୍ମୀ ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ

ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆଜିର ମଣିଷ ଆଧୁନିକତା ନାମରେ ନିଜ ମଧ୍ୟରୁ ସରଳତା, ନୈତିକତା ଓ ଆଦର୍ଶବାଦ ଆଦିରୁ ଦୂରେଇ ଦେଇ ଏକ ଛଳନାତ୍ମକ ମୁଖା ପରିଧାନ କରିଛି। ଆଧୁନିକ ସମାଜର ଏହି ଛଳନାଧାରୀ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତାରଣା ଛଳଆଚରଣ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ 'ଜମିକିଣା ବ୍ୟାପାର', 'ମଣିଷ ଭାଲୁ', 'ଆଶ ଶହୀଦ୍ ହେବା', 'ବାହାଘର ମାର୍କା ଘରପ୍ରତିଷ୍ଠା', 'କରିଦେ ଭିକାରୀ ମୋତେ' ଓ 'ମେଡ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ଆଦି ରମ୍ୟରଚନାଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି।

ଆଧୁନିକ ଜୀବନରେ ମଣିଷ ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଠକିବାରେ ଲାଗିଛି। ସରଳତାର ମୁଖା ପରିଧାନ ପୂର୍ବକ ସାଧାରଣ ଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରୟ-ବିକ୍ରୟ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭଗବତ୍ ପ୍ରାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଖେଳକୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି। ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଜମିକିଣା ବ୍ୟାପାର' ରଚନାଟିରେ ସମକାଳୀନ ଜମି କିଣା-ବିକା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଅବତାରଣ କରିଛନ୍ତି। ଏଥିରେ ସେ ଜମି କିଣା-ବିକା ସମୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଟିଏ କିପରି ଅନେକ ସମୟରେ ମାଲିକ ତଥା ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତାରିତ ହୋଇଥାଏ, ମଧ୍ୟସ୍ଥି ତାର ଅର୍ଥ ଲୋଭରେ ଗୋଟିଏ ଜମିକୁ ଅନେକ ସରଳ ଲୋକଙ୍କୁ ବିକି ପ୍ରତାରିତ କରିଥାଏ ଓ ସରଳ ଲୋକଟି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତାରଣା ଶିକାର ହୋଇ ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇ ବସେ ଏହି ସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଅବତାରଣ କରିଛନ୍ତି।

ସମଧର୍ମୀ 'ମଣିଷ ଭାଲୁ' ରମ୍ୟରଚନାରେ 'ଧର୍ମ'କୁ ମାଧମ କରି ଧର୍ମ ସେବକମାନଙ୍କର ନୀରିହ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ଚିତ୍ର ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି। ସରଳ ଜନତା ପ୍ରତି ଏହି ସେବକମାନଙ୍କ ଛଳନାମୟ ବ୍ୟବହାର, ପ୍ରତାରଣା, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଶୋଷଣର ଚିତ୍ରକୁ ସେ 'ମେଘମହ୍ଲାର' ବାବୁଙ୍କ ପୁରୀ ଗମନ ଦୃଶ୍ୟ ମାଧମରେ ପାଠକକୁ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି। ରଚନାଟିରେ ମେଘମହ୍ଲାର ବାବୁଙ୍କ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଏଠାରେ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ର ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, "ତାଙ୍କର ମନେ ପଡୁଥିଲା, ପିଲାଦିନ ବହିର କବିତା- ଏଇ ଦିନ ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲୁ। ବିଦେଶୀ ହାତରୁ ଶାସନ ନେଲୁ। ତେବେ ଏ ଶୋଷଣ, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, କ'ଣ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଠାରୁ କମ୍!! ଏଇ ସେହି ଧର୍ମର ସହର, ଯେଉଁଠି ରହିବା, ଖାଇବା ସେବା, ଧର୍ମ ସବୁଥିରେ ଚାଲିଛି, କିଛି ଲୋକଙ୍କ ଲୁଟ୍‌ରାଜ। ଏଇ ସେଇ ପବିତ୍ର ସହର, ଯେଉଁଠି କିଛି ଚାକିରିଆ ପ୍ରବଚକ, ଧର୍ମ ବିକ ପଇସା କମାଉଛନ୍ତି। ଏଇ ସେହି ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଯେଉଁଠି ସହରର ପ୍ରବେଶରେ ପରିବେଶ ଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ପଚାଟିଙ୍ଗୁଡ଼ିର ଗନ୍ଧ। ମନ୍ଦିର ଦୁଆରେ ନଗ୍ନନାରୀ, ଶହ ଶହ ଭିକାରୀ, ଅବହେଳିତ ଡାକ୍ତରଖାନା। ଏଇ ସେହି ଶୋଭାମୟ ସମୁଦ୍ରର ସହର, ଯେଉଁଠି ନାଳପାଣି, କୁକୁର ମଳ ସମୁଦ୍ରର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି କରେ।"(୨)

ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ତାର ପରମ୍ପରା, ଆଦର୍ଶ ଓ ମାନବିକତା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ପରିଚିତ। ସମୟର ପ୍ରବାହରେ ଆଜିର ମଣିଷ କିନ୍ତୁ ସେହି ପରମ୍ପରା ଓ ଆଦର୍ଶ ଠାରୁ ଆଜି ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୂରେଇ ଯାଉଛି। ଆଜି ଏକ ପକ୍ଷରେ ଭାରତୀୟ ନାରୀଟିଏ ତା'ର ଆଦର୍ଶକୁ ଭୁଲିଯାଇ ପଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚଳଣୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ତ', ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷେ ଆମ ସମାଜର ମାଙ୍ଗଳିକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଓ ଆନନ୍ଦ ଶୂନ୍ୟ ଏକ ବ୍ୟବସାୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି। ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ମେଡ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ରଚନାଟିରେ ଭାରତୀୟ ନାରୀଟି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚଳଣୀଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ନିଜର ପରମ୍ପରା ଓ ପାରିବାରିକ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ପାଦରେ ଦଳିଦେଇ ଅର୍ଦ୍ଧଲଗ୍ନ ଭାବେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ମଡ଼େଲ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଛି ତାହା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, "ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି କେବଳ ବିନି ଭାଉଜ ନୁହେଁ, ସହର, ଗ୍ରାମର ଶହ ଶହ ଝିଅ-ବୋହୂ, ମଡ଼େଲ ସୋ' ରେ ଭାଗନେବା ପାଇଁ କେମିତି ସହରର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ହୋଟେଲ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଧସେଇ ପଶୁଛନ୍ତି। ସହରୀ ସଭ୍ୟତାର ଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ଆୟୋଜନ ଭିତରେ, ସଂସ୍କୃତିମୟ ଭାରତର ନଗ୍ନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅନୁକରଣ ଭିତର, ହଜି ଯାଉ ଯାଉ, ମୁଁ ଖୋଜୁଥିଲି ମୋର ଅତୀତର ବିନି ଭାଉଜଙ୍କୁ। ହତବାକ୍ ହୋଇ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି ମୋର ପୁଜ୍ୟା ଭାଉଜ କିପରି ଆଲିଶା ଚିନାଇଙ୍କ 'ମେଡ଼ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ ବିନୀତା ମିଶ୍ର ହୋଇ ରକ୍ ଡ୍ୟାନସ୍ କରୁଛନ୍ତି।"(୩) ସେହିପରି ଭାବେ ନାୟକ-ନାୟିକାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯୋଜିତ ଘରପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଅପେକ୍ଷା ଫୁଲତୋଡ଼ା, ଖାମ୍, ଓ ଖାଦ୍ୟପେୟର ଭୂମିକା କିପରି ଉଚ୍ଚରେ ରହିଥାଉ ତାହା ତାଙ୍କ 'ବାହାଘର ମାର୍କା ଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା' ରଚନାଟିରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି।

ଆଧୁନିକ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଅନ୍ୟ ସ୍ଖଳିତ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ 'ଗବେଷଣିଆ ବାବୁ', 'ଆସ ଶହୀଦ୍ ହେବା' ଓ 'କରିଦେ ଭିକାରୀ ମତେ' ଆଦି ରମ୍ୟରଚନାଗୁଡ଼ିକରେ ରୂପ ପାଇଛି। ଅର୍ଥଲୋଭ ତଥା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ମଣିଷ ସମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ଭଦ୍ରମୁଖାର ବ୍ୟବହାର କରିଛି। 'ମୁଖା' ଭିତରେ ସେ ନିଜର ଅସଲ ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଲୁଚାଇ ଜନତା ଓ ଦେଶକୁ ନିରନ୍ତର ଲୁଟିବାରେ ଲାଗିଛି। ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି ପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଆଦର୍ଶ, ତେଲ ମାରିବା, ହଜୁର୍ ଓ ସାହେବ ଆଦି ସମ୍ବୋଧନ କରିବା, ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଓ ମହାପ୍ରସାଦର ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି। ପୁନଶ୍ଚ ମଣିଷର ନୀଚଧର୍ମୀ କାର୍ଯ୍ୟାକଳାପ ହେତୁ ଆଜି ବିଭିନ୍ନ ପାରମ୍ପରିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ସମ୍ମାନସ୍ପଦ ଆସନର ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅବକ୍ଷୟ ଘଟିଛି; ଅସତ୍ ଉପାୟରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏସବୁକୁ ହତେଇବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଆଜି ସବୁ ସ୍ତରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି।

ତା'ର ଏହି ଅସତ୍ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ତାକୁ ଏତେ ତଳକୁ ଖସାଇଦେଇଛି ଯେ ସେ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ଓ ତା'ର ବୃତ୍ତକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବାକୁ ପଛାଉ ନାହିଁ।

'କରିଦେ ଭିକାରୀ ମତେ' ରଚନାଟିରେ ଦରିଦ୍ର, ନିରାଶ୍ରୟୀ, ଅକ୍ଷମ ଓ ସର୍ବହରାଙ୍କ ଜୀବନ ବଂଚିବାର ମାଧ୍ୟମ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତକୁ ଅର୍ଥଲୋଭୀ ମଣିଷ ବ୍ୟବସାୟ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି। ରଚନାଟିର ନାୟକ 'ମକରଧ୍ୱଜ' ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତିକୁ ନିଜ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି। ଲେଖକଙ୍କ ଭାଷାରେ- "ହସିଲେ ମକରଧ୍ୱଜ ବାବୁ। ହସୁ ହସୁ କହିଲେ- 'ବୁଝିଲ ସାର୍, ତୁମର ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ଟିକିଏ ନାହିଁ। ଭିକାରୀ-ଚାକିରୀ, ଏବେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଚାକିରୀ। ତାକୁ ବସ୍, ଟ୍ରେନରେ ଟିକଟ ଲାଗେନି। ତାକୁ ସବୁଆଡ଼େ ଛାଡ଼। କଥାରେ ଅଛି- ଭିକାରୀ ଦିନେ ସମ୍ରାଟ ହୁଏ। ଭିକାରୀ ହୃଦୟର ଦୟା, କ୍ଷମା, ସ୍ନେହ, ଭକ୍ତି ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଏ। ଆଜିକାଲି ଭିକାରୀମାନେ କେବଳ ଧନୀ।"(୪) ଏହା ବ୍ୟତୀତ ତାଙ୍କର 'ସର୍ବଦଳୀୟ ଭିକାରୀ ୟୁନିଅନ' ଗଠନ କରିବା, ଅନୁମତି ବିନା ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତରେ କଟକଣା ଲଗାଇବା ଓ ନିର୍ବାଚନରେ ସଂରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ରଖିବା ଆଦି ଲେଖକଙ୍କ ଲେଖନୀରେ ଅତି କରୁଣସ୍ପର୍ଶୀ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି।

ରମ୍ୟରଚକ ବିଦ୍ର ମିଶ୍ର ଥିଲେ ସମାଜସଂସ୍କାର ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା। ସମାଜର ଏହି ସବୁ ଅସଙ୍ଗତି ଓ ଅବକ୍ଷୟକୁ ଦେଖି ସେ କେବେ ମନରୁ ପାଶୋରି ଦେଇ ନଥିଲେ, ବରଂ ତା'ର ନିରାକରଣ ଦିଗରେ ସେ ନେଇଥିଲେ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ। ଆଧୁନିକ ଅବକ୍ଷୟକାରୀ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପୁନଶ୍ଚ ସଠିକ୍ ମାର୍ଗକୁ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ପ୍ରଶଂସନୀୟ। ତାଙ୍କର ପ୍ରତେକଟି ରମ୍ୟରଚନା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସିଡ଼ି ସାଜି ମଣିଷକୁ ଏଇ ସବୁ ଦିଗରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଉପରକୁ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ହାତ ବଢ଼ାଇଛି। ସରଳ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ ଭାଷାଶୈଳୀର ଅପୂର୍ବ ସଂଯୋଗରେ ତାଙ୍କ ରମ୍ୟରଚନା ଅପୂର୍ବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି। ପୁଣି ଥରେ ମଣିଷ ସାମାଜିକ ଓ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ିତୋଳିବ ଏହି ଆଶା ନେଇ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀ ସଦା ଚଳନମୁଖୀ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମିଶ୍ର, ବିଦ୍ର- ତେଲ ଓ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତୀ ଉନ୍ମୋଚନ, ମଣିଷ ଭାଲୁ। ରମା ପ୍ରେସ୍, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୯୭, ପୃ-୧୭।

୨. ମିଶ୍ର, ବିଦ୍ର- ମଣିଷ ଭାଲୁ, ମଣିଷ ଭାଲୁ। ରମା ପ୍ରେସ୍, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୯୭, ପୃ-୩୮।

୩. ମିଶ୍ର, ବିଦ୍ର- ମେଡ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ମଣିଷ ଭାଲୁ। ରମା ପ୍ରେସ୍, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୯୭, ପୃ-୬୩।

୪. ମିଶ୍ର, ବିଦ୍ର- କରିଦେ ଭିକାରୀ ମତେ, ମଣିଷ ଭାଲୁ। ରମା ପ୍ରେସ୍, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୧୯୯୭, ପୃ-୫୬।

❖ ❖ ❖